

tárgyi, név-, helynév- és tárgymutatók. Ilyen szakbibliográfiáknál gyümölcsözőbbnek tartom egy nagyobb időköz (10—25 év) anyagát földolgozni, mert nagyobb anyag alapján jobban kibontakozik egy-egy tudományág szellemi életének képe, mint egy év túlságosan gyorsan lepörgő ideje alatt. A szorgalommal összeállított bibliográfiát haszonnal fogják az illető tudományszak kutatói mindenkor forgatni.

KOZOCSA SÁNDOR.

A pápai főiskolai nyomda száz éve. (TÓTH LAJOS: *A főiskolai nyomda keletkezése, története és munkája*. Megjelent a Dunántúli Ref. Egyházkerület Pápai Főiskolájának 1937—1938. évi Értesítőjében. Kiadta TRÓCSÁNYI DEZSŐ teol. akadémiai és FEJES ZSIGMOND gimnáziumi igazgató. Pápa, 1938. 16—36 l.)

A pápai főiskola ebben az esztendőben ünnepli nyomdájának fennállásának századik évfordulóját. Száz év mindenképen nagy idő; de TÓTH LAJOS teológiai tanár, e nyomda felügyelőjének előttünk fekvő tanulmányából olyan művelődési intézmény képe bontakozik ki, mely a — gyakran — létét fenyegető történeti viharokat is állva, e nagy idő mellett különösebb visszaesések nélkül való fejlődést mutat napjainkig. Hogy ezt a fejlődést tisztán lássuk, ítéletünkben feltétlenül külön kell választanunk szellemieket és anyagiakat. Az utóbbi téren bizony akadnak törések, nehézségek a hosszú út alatt, — a nyomda kulturális életvonalára azonban biztonságosan s az idők járásától talán csak előnyére megzavartatva, tör elé s juttatja ezt az üzemet mai sorsára: hogy a helyi szükségletek fedezésén túl is támasza legyen az egyetemes magyar művelődés ügyének.

Ilyen perspektíváról aligha álmodott TÓTH FERENC, az alapító. Életművével, egy a debreceni és sárospataki főiskolákéhoz hasonlatos könyvnyomtató műhelynek megteremtésével kézenfekvő, reális szükségletet pótol s el kell ismerni: elismerésreméltó erkölcsi erővel és szervező képességgel. A nyomda viszont aránylag rövid idő múlva meghaladta a létét biztosító alapokat s külső, az ország minden tájáról érkezett rendeléseknek is dolgozni kezdett. Itt jelent meg HORVÁTH MIHÁLY négykötetes Magyarország Története, itt a bakonybéli Apátnak Énekes és Imádságos Könyve s igen jelentős tett volt a Pápai Közhasznú Kalendárium kiadása még a nyomda indulásának évében. Ez a mű az akkori időkhöz viszonyított igen szép számot jelentő tizenkétezer példányban fogyott el. Ma már fontos közületeink egész sora dolgoztat a pápai nyomdánál.

Anyagi nehézségek, bár időközben is kísértettek, inkább a kezdeteken jelentkeznek. Újabb időkben, a természetes visszaesést jelentő háború után, Alma Mater és ez az intézménye — már nem adósa

egyik a másiknak: amit működése első félszázadában házi üzemére a főiskola ráfizetett, szépen megtérült a második 50 év folyamán. A nyomda működésének területéről s a működést fedező alapokról még a nyomda életre hívása előtt gondoskodás történt: ezeket a körülményeket körültekintő gondnal vette számba a győri tanulmányi főigazgatóság egykorú véleményes jelentése. A számításokat ugyan bizonyos fokig keresztül húzták a változó körülmények — így, az eredeti terv, egy katedra költségeinek a nyomda hozama által leendő fedezése, csak a hatvanas években ment teljeseésbe —, de ez időtől kezdve jól prosperált a nyomda egészen a világháború befejeztéig s némi törés után tovább gyarapodott napjainkig.

A fejlődésnek jó támasza volt a kor igényeivel a lehetőség szerint mindenkor számoló üzemi adminisztráció. A nyomda, illetve az ezt kormányzó főiskolai gazdasági tanács az üzem gyarapítására több-ízben eszközölt jelentős befektetéseket. A fáradozások eredményeképpen az üzem ma többek között önálló könyvkötésszettel és német rendszerű Typograph-szedőgéppel rendelkezik; az íves munkák évi átlagmennyisége pedig 200 ívre tehető.

A főiskolai nyomda nem elszigetelt és nem is gyökértelen jelenség Pápán. Pápa ma üzemképes öt nyomdája csupán hajtása a törzsnek, a nyomdakultúrának, mely mélyen gyökerezik a magyar századokban. Már a XVI. és XVII. században is működött itt nyomda, kettő is; s az alapítás időrendjében vett első, melyet a nyomdatörténet neves alakjának, HUSZÁR GÁLNak fia, HUSZÁR DÁVID pápai lelkipásztor hívott életre a XVI. század második felében — az apa-fiúi viszony személyi szálain meg hozzákapcsolódik egytetemes nyomdatörténetünk nagy időihez. TÓTH LAJOS egyébként is igen értékes tanulmányának kiváló érdeme szerintünk, hogy ezekről az előzményekről olyan kimerítő részletességgel szól. A kritikai irodalom, EÖTVÖS LAJOS, GULYÁS PÁL, MOKOS GYULA és a többiek idevonatkozó munkálatai mind helyet kaptak a tanulmányban. Történeti és praktikus jelentőségében egyaránt világosan állítja elénk a nyomdát, mely művelődésünk önálló szolgálata mellett még a kollektív magyar öntudat egyik legnagyobb multú munkásának, a pápai főiskolának is súlyt és díszet kölcsönöz.

SUPKA ERVIN.

Aurora, Hazai Almanach, 1822—1831. Összeállította és bevezetéssal ellátta: KENYERES IMRE. Officina Képeskönyv. 80 l.

Örvendetes jelenség, hogy kiadóink újabban egymást követve adnak ki olyan könyveket, amelyek az üzleti vállalkozás szempontjain túl, elsősorban a magyar könyvkultúra nézőpontját tartják szemük